

BUGU

Dil ve Eğitim Dergisi

www.bugudergisi.com

E-ISSN: 2717-8137

Araştırma Makalesi

BUGU
Journal of Language and Education

3/3, 258-274

Makale Geliş Tarihi: 07.07.2022

TÜRKİYE

Makale Kabul Tarihi: 28.08.2022

Karagöz, M. (2022). Metin Güven şiirinde renkler *BUGU Dil ve Eğitim Dergisi*, 3(3), 258-274.
<http://dx.doi.org/10.46321/bugu.95>

METİN GÜVEN ŞİİRİNDE RENKLER*

Uz. Melih KARAGÖZ

melihkaragz@outlook.com ORCID

Öz

Yazınsal yapıtlar içerisinde daha çok şiirde karşılaşılan renk anlatımları duyguların, heyecanların, düşüncelerin ve görüntülerin aktarımında ifade gücüne katkı sağlar. Şairler; imgeler ve izlekler oluşturabilmek, duygu çağrışımı yaparak anlama güç katabilmek için şiirlerinde renk ifade eden sözcüklerden yararlanırlar.

Bu çalışmada *Metin Güven*'in on üç şiir kitabı incelenmiş ve fişleme yöntemiyle şairin kullanmış olduğu renkler tasnif edilmiştir. *Greimas*'ın duyuşsal ulam kategorisinden yararlanarak her rengin anlamı; olumlu, betimsel ve olumsuz olarak incelendikten sonra alışılmamış bağdaştırılmalı kullanımlar belirlenmiştir. Renk kullanımları tahlil edilirken yalnızca göndergesel renklere yer verilmeyip ayrıca renkler ve tonları üzerinden gidilerek şiirler analiz edilmiştir.

Sonuç itibarıyla şiir hakkında özgün kanaatlere sahip olan şairin şiir dilinde kullanılan her renk sözcüğünün belli anlamsal karşılıkları ifade ettiği; renklerin olumlu, olumsuz ve betimsel karşılıkları olduğu ayrıca şairin renk ifade eden sözcüklerden faydalanırken özgünlüğü yakaladığı anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Metin Güven, duyuşsal ulam, renkler, alışılmamış bağdaştırma.

USE OF COLORS IN METİN GÜVEN'S POETRY

Abstract

Expressive use of colors, most encountered in poetry among all literary works, contributes to the turn of expression in conveying thoughts, emotions, excitements, and images. Poets utilize the words that express colors in their poems to amplify the meaning through the association of emotions and to form images and themes.

In this study, thirteen of Metin Güven's books were scrutinized and the colors used by the poet were assorted by the technique of profiling. Unusually associated uses of colors were identified after analyzing the meaning of each color - positive, descriptive, and negative - through the use of Greimas' category of effective grouping. While analyzing the

* Bu makale, "Bursa'nın Yetiştirdiği Bir Değer: Metin Güven (Hayatı-Sanatı-Eserleri)" adlı yüksek lisans tezinden hareketle güncellemeler yapılarak oluşturulmuştur.

use of colors, not only were the referential colors included but also the poems were analyzed using colors and their hues.

Consequently, it is understood that all the colors used by the poet who has unique convictions for poems have some specific meanings, colors have positive, negative and descriptive references and the poet managed to be original using expressions of colors.

Keywords: Metin Güven, category of affective grouping, colors, unusually associated uses of colors.

1. Giriş:

Dış dünyaya ait bir gerçek olan nesne, kimi zaman renkler aracılığıyla yazınsal yapıtlara girer. Yazınsal yapıtlarda kullanılan bu renk anlatımlarının metinde hangi amaçla kullanıldığı, yazın dilindeki renk anlatımlarının çözümlenmesinde ana eksen oluşturur. Yazınsal yapıtlar arasında daha çok şiirde karşılaşılan renk anlatımları, duyguların, heyecanların, düşüncelerin ve görüntünün aktarımına rahatlık kazandırdığı gibi şiirin anlamlandırılması ve şiirsel gücün aktarımına katkı sağlar.

Renkler insan psikolojisini yansıtan önemli etkenlerden biridir. Ümit Yılmaz bu konu hakkında şunları ifade eder: “Her rengin bir psikolojik etkisi vardır. Yapılan psikolojik araştırmalara göre renklerin insanların üzerinde korku, sıkıntı, acı, neşe ve sakinlik verici özellikleri gözlenmiştir” (Yılmaz, 1991, s. 10). Ayrıca tarih boyunca farklı milletlerce farklı anlamlarda kullanılan renkler için Necdet Bingöl şunları ifade eder:

Meselâ 9. yüzyılda III. Papa Inoscent renklere şu anlamları vermiştir: Beyaz, ışığın ve safiyetin timsalidir, neşeyi, mâsumluğu, zaferi, ölümsüzlüğü; kırmızı, ateşi, kanı, ilâhî aşkı; yeşil, ümidi, ebedî hayat arzusunu; menekşe rengi, tövbeyi; siyah ise matemi ifade eder. Yunan kilisesine göre: Kırmızı, merhameti, din yolunda şehit olma arzusunu; altın sarısı, şerefi, kudreti; safran sarısı, günah çıkarma arzusunu; yeşil, imanı, ölümsüzlüğü, hayranlığı; mavi, ümidi, samimiliği, dindarlığı; soluk mavi, barışı, vicdanı, güzel sevgisini; erguvan rengi adaleti; beyaz, aşkı, mâsumluğu, saflığı; gri renk kederi, matemi, tasayı dile getirir. Bizde ise, siyah mateme; beyaz mâsumluğa, temiz yürekliliğe alâmettir; yeşil renge kutsal bir anlam da verilmiştir (Bingöl, 1973, s. 58).

Şiir dilinde renk anlatımlarıyla ilgili yapılan çalışmalara bakıldığında *Verlaine, Hugo, Lamartine* ve *Rimbaud* gibi şairlerin şiirlerindeki renk anlatımlarını inceleyen *Sadık Türkoğlu*, renklerin şiirde eğretileme, niteleme ve alışılmamış bağdaştırmalar kurarak şiire zenginlik sağladığını ifade eder. Ayrıca o, şiir dilinde renklerin incelenmesinin sebebini şöyle açıklar:

Şiir dili, heyecan üretmek ve duygu çağrışımı yapmak için iki önemli özellikten oluşur. Birincisi dizeler arasında mümkün olduğu kadar ses benzerliği sağlamak. İkincisi anlamsal açıdan izlekler ve imgeler çerçevesinde sanat yapmak için farklı anlamsal yapılar oluşturmak. Renklerin incelenmesi bu ikincisine yöneliktir (Türkoğlu, 2015. s. 9).

Klasik edebiyatımız da dâhil olmak üzere, bugüne dek bu alanla ilgili pek çok çalışma yapıldığı görülmektedir. *M. Onur Hasdedeoğlu*'nun *Ömer Seyfettin*'in (2021), *Mehmet Altınova*'nın *Nilgün Marmara*'nın (2022), *Mithat Durmuş*'un *Bedri Rahmi Eyüboğlu*'nun (2001), *Necdet Bingöl*'ün *Ahmet Haşim*'in (1973); *Muhammet Emre Çakıcı*'nin *Nedim*'in (2018), *Gülistan Ekmekçi*'nin *Muhibbî*'nin (2016) ve *Abdullah Eren*'in *Bâkî*'nin (2008) şiirlerindeki renkleri incelemesi bu alanda yapılmış çalışmalardan bazılarıdır.

2. Araştırmanın Amacı ve Soruları:

Bu araştırmanın amacı, 1968 yılında şiir yazmaya başlayan ve ölümüne dek geçen kırk iki yıllık süreçte bunu sürdürerek on üç şiir kitabı yayımlayan *Metin Güven*'i gündeme getirip onun şiirlerindeki renk kullanımlarını tahlil etmektir. Bu yapılırken şairin renk tercihlerindeki psikolojik duruma değinilip renk kullanımlarında kendine özgü bir şair olup olmadığı, poetikasındaki görüşlerden yola çıkılarak sorgulanacaktır. Tüm bunlardan hareketle inceleme bölümünde şu soruların cevapları bulunmaya çalışılacaktır:

1. *Metin Güven*'in kullandığı renkler nelerdir?
2. *Metin Güven* şiirlerinde renkler anlamsal boyutta ne işe yaramaktadır?
3. *Metin Güven* için hangi renk neyi temsil etmektedir?
4. *Metin Güven* renk kullanımında özgünlüğü yakalamış bir şair midir?
5. *Metin Güven*'in şiir hakkındaki görüşleriyle renk kullanımı arasında bir ilişki var mıdır?

3. Yöntem:

Bu çalışmada sözcüğün gerçek anlamına eklenen anlam olarak tanımlanan yan anlamlarla şiire dâhil olan renk anlatımları çözümlenirken, *Saussure*'ün gösteren ve gösterilen kavramlarını da içinde barındıran dil göstergesinden hareket edilerek renkler kullanım sayısına göre doküman analizi yapılarak tasnif edilecektir. Renkler sınıflandırılırken *Greimas*'ın insanlarda bıraktıkları etkilere göre her rengin anlamını olumlu (*euphorique*), betimsel (*aphorique*) ve olumsuz (*dysphorique*) olarak sınıflandırdığı, duyuşsal ulam (*cathégorie tymique*) kategorisinden (Türkoğlu, 2015, s. 29) yararlanılacaktır. Öncelikle renklerin *Metin Güven* şiirine dâhil oldukları anlamsal karşılıkları ele alınacak ve sonrasında alışılmamış bağdaştırmalı kullanımlar örneklenecektir. Bu konu her ne kadar bir dil bilgisi konusu gibi gözükse de şairler, özellikle simgeciler, olağan dili yıkmak adına eğretilmelere ve alışılmamış bağdaştırmalara başvurmuşlardır (Türkoğlu, 2013, s. 672). *Türkoğlu*, “*Greimas* ve *Courtès*'e göre anlam [‘ın] söz dizimine bağlı olarak ortaya” (Türkoğlu, 2013, s. 673) çıktığını ifade eder. Dolayısıyla bu yöntem şiirlerin anlamlandırılmasına olanak sağlamaktadır denebilir.

4. Metin Güven Şiirinde Renk Anlatımları:

Tam ismi *Mehmet Metin Güven* olan şair, 24 Ocak 1947'de Bursa'da doğup 16 Ağustos 2010'da Bursa'da vefat etmiştir. Çocukluk yıllarını, Bursa Uluabat Gölü kıyısındaki Gölyazı ve Akçalar Köyü'nde geçirmiş, Bursa Ticaret Lisesi ve Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Maliye Bölümü mezunudur. 24 yıl süreyle matematik öğretmenliği yapmıştır. Bursalı şairler içinde en çok eser yayımlayanlardan biri olan Güven'in editörü olduğu *Onaltıkırkbeş* dergisinde *Önder Adalı*, *Goncagül Gürtunca* gibi mahlaslarla şiire dair görüşlerini açıklaması ve şiir üzerinde düşünmesinin de ayrıca kayda değer olduğu ifade edilebilir.

Metin Güven, “*Delinin Dili*”ni Öğrenmeden Şair Olunmaz!” isimli yazısında şiir dilini, “Söylediği şeyi gizleyen ve hatta çoğu zaman söylemeyen dil” (Güven, 2007, s. 1) olarak tarif eder. Ona göre şair imgenin ifade edilemez olanı ifade etmesinden faydalanarak anlama varacak ve şiir dilini de günübirlik dilden ancak böyle ayıracaktır (Güven, 2003, s. 4-5). Bu bakımdan onun şiiri okunurken dikkati çeken önemli unsurlardan biri renkleri ifade eden sözcüklerin oranıdır. Şairin doğrudan renk ifade eden sözcüklerin yanında göstereni renkler olan sözcükleri de şiirde bir imge üretim aracı olarak kullandığı söylenebilir.

Metin Güven, doğrudan renk ifade eden sözcükleri, kitapları içerisindeki 652 şiirde 288 kez kullanılır. Şairin; beyaz, yeşil, kırmızı, mavi, siyah, sarı, mor, lacivert, pembe, gri ve turuncu renklere başvurduğu görülür. *Metin Güven*'in doğrudan kullandığı renk isimleri üzerinde sayısal bir çıkarımda bulunulduğunda en çok beyaz rengi kullandığı görülür. 77 kez beyazı kullanan *Güven* sırasıyla yeşili 52; kırmızıyı 50; maviyi 32; siyahı 28; sarıyı 25; moru 13; laciverti 7; pembeyi 4; griyi 2 ve turuncu ile kahverengiyi 1 kez kullanır.

5. Metin Güven Şiirinde Kullanılış Sırasına Göre Renkler:

5.1. Masum Bir Renk: Beyaz:

Greimas'ın duyuşsal ulam kategorisine göre olumlu, olumsuz ve betimsel anlamları bulunan beyaz renk genel olarak saflık, barış, temizlik, ışık ve aydınlık gibi yan anlamlarla yazınsal yapıtlarda kendine yer bulur (Türkoğlu, 2015, s. 45)¹. Ayrıca beyaz renge tarihî açıdan bakıldığında anlamının değişmediği görülecektir (Çakıcı, 2018, s.46). *Metin Güven* şiirinde doğrudan 70 kez kullanılan beyaz renk sözcüğünün yanında şairin kar beyazını 2; bembeyazı 1; kirli beyazı 1 ve kömür beyazını da 1 kez kullandığı görülmektedir. Renkleri ifade eden sözcüklerin şiire, dil bilgisel açıdan, isim, sıfat ve fiil gibi görevlerle dâhil oldukları göz önünde bulundurulduğunda *Metin Güven*'in çoğunlukla niteleme sıfatı olarak kullandığı bu renk yalnızca, “beyazlanır” ve “beyazlandı” olarak, iki yerde fiil göreviyle kullanılmıştır. Böylece onun 77 kez beyaz rengi kullandığı tespit edilmiştir.

Beyaz rengin öncelikle çeşitli kuş ve hayvan türleriyle kullanıldığı görülür. “Beyaz güvercin”, “beyaz martı”, “beyaz bıldırcın”, “beyaz kartal”, “beyaz kelebek”, “beyaz tavşan”, “beyaz karga”, “beyaz kedi” ve “beyaz at” gibi sıfat şekliyle kullanılan bu renk; kartal, bıldırcın ve kargayı nitelediğinde alışılmamış bir bağdaştırma örneği oluşturur. Hayvanlar, beyaz renkle nitelendiğinde karşılaşılan ilk olumsuz durum ölümdür: “Yürüdüm sana doğru/ Yürüdüm. Kalbimde becerikli acılar vardı/ Bir Beyaz martıya sordum ölümün en son adresini/ Bir beyaz kelebek anlattı: Ölüren niye direnir insan” (Güven, 1981, s. 8). Şairin, “Yürüdüm Sana Doğru Koştum” isimli şiirinden alınan yukarıdaki parça, beyaz rengin çözümlenmesi adına, bağlam odaklı bir okumaya tabi tutulduğunda sevgilinin tüm ağrıların toplamında konakladığı ve şairin ona hayatın eğlenceli sırlarını yakalaması için ulaşması gerektiğini anlatmaktadır. Şair adeta kanlı bir nehrin ortasında yürür gibidir, kalbindeki acılarla böyle bir ortamda yürürken bir beyaz martıya soru sorar ve bu sohbete bir beyaz kelebek katılır. Bu şiirin şairin toplumcu gerçekçi çizgide eser verdiği bir dönemde yazıldığı göz önünde bulundurulduğunda beyaz martının gösterileninin özgürlük; beyaz kelebeğin gösterileninin ise ülküleri uğrunda ölen kişilerin ruhu olduğu, çünkü çeşitli milletlerin mitolojisinde kelebeğin ruhu simgelemesi söz konusudur, ifade edilebilir. Hayvanlar haricinde *Metin Güven* şiirinde beyaz renk yeri geldiğinde ölümü ifade eden bir araca dönüşür. Bu bakımdan olumsuz bir anlama sahip olan bu rengi şair yeri geldiğinde şöyle kullanır: “Çocukların ellerinde beyaz karanfiller (Güven, 1984, s. 37)” dizesinde, ölümü simgeleyen karanfilin beyaz oluşuna vurgu yapılır. Bir başka şiirde, “kalbinin bir yanı beyaz kefenlere sarılı” (Güven, 1990, s. 40) diyen şair, ölümün Müslümanlar için simgeleşmiş bir değeri olan kefenin beyaz oluşunu vurgular. Toplumcu gerçekçi anlayışla

¹ Burada Cohen tarafından ifade edilen şekliyle ele almak gerekirse alışılmış bağdaştırmalı kullanım, dil bilgisi kurallarına uygun oluşu; alışılmamış bağdaştırmalı kullanım, dil bilgisi kurallarına uygun olmayışı ifade eder şekilde kullanılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Türkoğlu, S. (2015). *Şiir dilinde renk anlatımları (Lamartine, Hugo, Rimbaud, Verlaine)*. Konya: Çizgi Kitabevi. Ayrıca Doğan Aksan, dilde kullanılan mantığa aykırı birleştirmelerin (sarı ilgi, yeşil felsefe vb. gibi) alışılmamış bağdaştırmaları oluşturduğunu ifade eder. Ayrıntılı bilgi için bk. Aksan, D. (2013). *Şiir dili ve Türk şiir dili (dilbilim açısından bakış)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.

yazdığı başka bir şiirde, “tenha çeşmeler önünde bekleyen/ eşkiya bir mısırkargası gibiyim/ heryandan iltihap ve irin akıyor/ boynumda beyaz urganlar/ ve ayağımın altında matrak bir sehpa/ son sözlerim soruluyor/ -biz niçin ölüyoruz?..” (Güven, 1990, s. 29) diyen şair, sorgulayıcı bir tavır takınarak, darağacının öldüren urganını beyaz olarak tasavvur eder. Hayvan türlerinin beyaz renkle nitelendiği diğer şiirlerde hayvanların benzetme amaçlı şiire dâhil edildiği anlaşılmaktadır. Bu şiirlerde betimsel olarak kullanılan bu renk, duyguyu arttırmak için şiire dâhil edilir. Beyaz renge sahip olan ya da şair tarafından beyaz renge sahip oldukları hayal edilerek imge oluşturulan hayvanlardan beyaz güvercinler ve beyaz martılar, gözleri imlemesiyle dikkat çeker. Örneğin “kasatura” ve “sen bak ölüme gözlerinle bak” isimli şiirlerde bu izlenmektedir: “Gözlerinde beyaz güvercinler taşıyan o güzel kızlar/ Gecenin rengini bilmiyorlardı daha” (Güven, 1992, s.54); “Sularda sıçrayan iki beyaz martı gibi gözlerin/ Sen bak ölüme, gözlerinle bak” (Güven, 2001, s. 41). Hayvanların beyaz renkle anıldığı şiirlerde karşılaşılan son durumda şair adeta gerçeküstü bir hayale dalmış gibidir. Bu şiirlerde arka arkaya sıralanan bir hayvanlar defilesine tanık olunmaktadır. Burada örnek gösterilecek şiirlerden biri olan “Ayna”da şair sanki gündelik durumlar gerçekleşirken derin bir hayale dalmış ve annesinin sözleriyle kendine gelecekken derin hayalin vermiş olduğu o duygu durumundan da kurtulamamıştır:

Avludan geçerek merdivene doğru yöneldi
Kırmızı eğerli beyaz at
Kimse ürkmedi
Sanki olağan bir töreni izliyordu herkes
Kuyruğunda hamile bir tilki taşıyan
Kırmızı eğerli beyaz at
Hızla basamakları çıkararak sundurmaya ulaştı
“Olan oldu.” dedi annem; “Gördünüz mü olacak olan, oldu işte”
Böyle durumlarda hep çaresizlik üreten Babam
sa
yine şaşkındı
Oysa uçup gitmişlerdi at ve hamile tilki
Duvardaki kırık ayna içine almıştı onları
Güncel-in, sürekli olanı tırmaladığı küçük bir zaman dilimi içinde/
Ve sözcüklerin ırmakları kucaklaması gibi (Güven, 2008, s. 73).

Metin Güven'de beyaz renk kimi zaman aydınlatan, ışık sağlayan olarak aşkın içinde olumlu anlamda anılmıştır. “Uslanmaz” isimli şiirde yıldızları beyaz bir lambaya benzeten şair, sevgilinin yüzünün nereye bakarsa baksın oradan bir aşk fışkıracığını söyler: “beyaz bir lamba gibi/ yıldızlar sarkıyor/ gökyüzünden/ ve artık sen/ nereye bakarsan bak/ mümkünü yok/ uslanmaz bir aşk/ fışkıracak/ yüzünden” (Güven, 1990, s. 21). Kalbini beyaz bir balona benzeten (Güven, 1981, s. 40) şairin “Barınak” isimli şiirinde, alışılmamış bir bağdaştırmayla ifade ettiği beyaz renk, şair için masumluk, saflığın sembolü olan çocuklarla şiire dâhil olur: “Çünkü her şey kayboluyor. Çocuklar/ Koşarken aşkın barınağına/ Beyaz dilimlere ayrılıyor yüreğim. Kendimi/ Çocukların gözlerinde unutabilirim/ İri bir elmayı/ Dalından koparıırken

sevgilim” (Güven, 1981, s. 31). *Metin Güven* şiirinde, beyaz rengin alışılmamış bağdaştırmalı olarak kullanıldığı yerlerde duyuşsal ulam kategorisinin tüm örnekleri verilir. Örneğin şair, “yağarsa beyaz bir sevinç pencere/ dolaşırız, açarız göğsümüzü rüzgara/ belki” (Güven, 1994b, s. 31) derken beyaz bir sevinç burada eğretilen yoluyla karın yerini alır. Şair, bu rengi nefretten bahsettiği tek noktada olumsuz anlamda şiire sokar. O, “kasatura” isimli şiirinde, “iki beyaz bıldırcın var yüreğinde/ onların nefretini senin kanın suluyor” (Güven, 1992, s. 54) derken beyazla nitelenen bıldırcınların nefretinden bahsettiği için bir olumsuzluk oluşur. *Güven*, “sulara koşan ateş” isimli şiirde, derin yapıda yer alan sen öznesinin nefretle dolu olmasını ancak sen öznesinin aşkın içine girdiği vakit bu nefretinin yok oluşunu anlatır. Şiirde, “yağmur oldun, kendini suladın/ kar oldun, kanlar küredin/ güllerin vardı/ geldiler kondular gölgene/ aşkların kenarından geçen/ beyaz nehirler aktı nefretin (Güven, 1994b, s. 45) derken kurulan beyaz nehirler tamlaması, alışılmamış bağdaştırma örneğini ortaya koyar ve şair bu rengi, bu noktada olumlu anlamda kullanır. *Metin Güven*, “Yeniden” isimli şiirinde olumsuz olan yangın ifadesini beyaz nitelemesiyle olumlu bir noktaya çeker. Söz konusu şiirde, “İşkence gördük/ Eğilmedik/ Beyaz yangınlara/ Ulaştı kalbimiz/ Hiçbirimiz sığınmadık/ Gecenin gölgesine” (Güven, 1997, s. 9) derken kırmızı rengin içine beyazlığı katarak beyazın yani olumlu olanın öne çıkmasını sağlar. Şair, “Başka İnsanlar Başka Yanlıklar” isimli şiirde tablo gibi resmettiği bir doğa manzarasını betimlerken alışılmamış bağdaştırma örneğini betimsel anlamda kullanır. Şiirde bahsedilen dizeler şöyledir: “Beyaz bir gölde/ Yüzen adalar/ Martı seslerinden ürken/ Buğday başakları gibi/ Sallanıyor” (Güven, 1997, s. 12). Şairin, “Bileşke” isimli şiirinde bağlamdan yola çıkıldığında ölüm için beyaz derinlik ifadesini kurduğu anlaşılır. Şair, “Bu sondur artık, adımlar geriye gider/ Ve kimse ulaşamaz tek başına gidilen/ Sonsuzluğun yoldaşı/ O beyaz derinliğe” (Güven, 1997, s. 51) derken eğretilmeye başvurmuş, beyaz derinlik ifadesi ölümün yerini almıştır. “Eşkya” isimli şiirde eşkya sözcüğünün olumsuz anlamına karşı, onun ettiği yeminler masum olarak gösterilir. Şiirde, “Göl kenarında/ Sazların yanında/ Ağların içinde yaşıyor/ Hayatımı beyaz yeminlere adayan eşkya” (Güven, 1997, s. 13) diyen şair alışılmamış bağdaştırmayı beyaz rengin olumlu anlamıyla oluşturur. Şair, “kül” isimli şiirde, “Şimdi geriye/ Kimsenin işine yaramayan beyaz bir boşluk/ Ve bir duvardan diğerine koşturan kül kaldı” (Güven, 2001, s. 19) derken eğretilmeye başvurur ve yalnızlığın yerini beyaz bir boşluk alır. Ayrıca o, burada olumsuz anlamda bir alışılmamış bağdaştırma örneği verir.

5.2. Huzursuz Bir Renk: Yeşil:

Yeşil, doğayı nitelemesi bakımından kendine doğa temalı şiirlerde yer bulur. Bu rengin huzuru, dinginliği ve yaşama sevincini çağrıştırdığı düşünülür. İnsanlara çoğunlukla huzur veren doğa, ağaçlar, ormanlar, çayırlar yeşil olarak tasavvur edilir. Yeşil renk aynı zamanda aşkın, yeniden doğuşun da simgesidir (Türkoğlu, 2015, s. 59-62). Ayrıca *Ayşe Kıran* bu rengin “Düzensiz, tehlikeli, değişken ve zararlı arzuların göstergesi olarak da rahatsız edici (Kıran, 1995, s. 81)” bir yönünün olduğunu vurgular. Yeşil renk *Metin Güven* şiirinde kullanım sıklığına göre ikinci sıradadır. Şair, şiirlerinde toplamda 52 kez bu rengi kullanır. Yeşili yalnızca yeşil olarak 9 kez kullanan *Güven*, bu rengi 43 kez tamlama yoluyla şiire dâhil etmiştir. Ayrıca şair bu renk sözcüğünü tek bir şiirde yüklem olarak kullanır. Yeşil rengin farklı tonlarını da şiirlerinde kullanan şair, *Kandinsky* gibi söylemek gerekirse sıradan insanlar gibi nesnelere bakmamış yeni fenomenler onun ruhunda etkilerini ortaya koymuştur (Kandinsky, 2013, s. 61). Bu bakımdan yeşilin tonları sayılabilecek “akrep yeşili”, “kekik yeşili”, “çağla yeşili” ve “acı biber yeşili” onun şiirlerinde alışılmamış bağdaştırmalı kullanım örnekleri oluşturmuştur. *Metin Güven* yeşil rengin ifade ettiği olumlu anlama karşı onu olumsuz anlamlara karşılık gelecek şekilde de kullanmıştır. Örneğin “dedem halil bey için zula” isimli şiirde şair, dedesinin vefatını

anlatırken dedesinin yüreğinin yeşil bir mermere konulduğunu ifade eder. Müslümanların musalla taşı dediği ve tabutun üstüne bırakılarak vefat eden kişi için son görevin yapıldığı mermerin rengi, çoğunlukla beyazdır. Şiirde, “gemilerini batıranları kovalıyor belki de/ yüreğini bir yeşil mermere koydular dün/ ellerini bir büyük kefene bağladılar” (Güven, 1986, s. 22) diyen şair, musalla taşının yosun tuttuğunu, yeşil bir mermer tamlamasıyla, anlatıyor olabilir ancak şairin burada yeşil renkle ölümü ifade ettiği aşıkârdır. “Gül Suya Düştü” isimli şiirinde, “acının rengi akrep yeşili/ sen orda çınlayan bir hasret/ ben burda, kırılan kör ayna” (Güven, 1992, s. 23) diyen şair, yeşilin bir tonunu kendi oluşturur. Bunu, acının rengi olarak tarif eder çünkü sevgiliye özlem duymaktadır. Çoğunlukla güneşle bağlantı kurularak anlatılan akrep *Metin Güven* tarafından yeşille anlatılır. Hem acıyı nitelemesi hem de soktuğu zaman zehirleyen akreple anılan bu yeşil şiirde hem alışılmamış bir bağdaştırma kurmuş hem olumsuz olarak anılmıştır. “şair kendini arıyor” isimli şiirde, “sonsuzluğun nemli minderine/ yeşil bir uyku için uzandı/ kör bir gecenin bitiminde/ bıçkın bir askeri olan/ metin güven’de kendini sende/ ateşliyor” (Güven, 1994a, s. 46) diyen şair yeşil bir uyku tamlamasıyla alışılmamış bir bağdaştırma örneği verir. Bağlamdan hareket edildiğinde bu yeşil uykunun eğretileme yoluyla ölümü ifade etmesi söz konusudur. Dolayısıyla şair, yeşili ve ölümü bir kez daha yan yana anar. “Şairin Ölümü” isimli şiirinde, “Bakmıyor geriye/ Hayatını zehir eden cehenneme/ Dikkatlice yürüyen/ Tüysüz bir kedi gibi/ Uzaklaşıyor/ Çeşmeden/ Ve yeşil suların” (Güven, 2001, s. 45) diyen *Metin Güven*, geçmişi cehennem olarak anımsar. Yeşil sular ifadesiyle burada suyun beklediği, durağan olduğu anlaşılmaktadır ve böyle bir su içerisinde çeşitli bakteri ve mikropları barındırır. Şair, yeşil sular olarak gördüğü anılarından tüysüz bir kedi olarak uzaklaşır. Bu bakımdan yeşil sular burada uzaklaşım istenen hatıralar olarak olumsuz anılır. Şair, “kasatura” isimli şiirinde suların rengini daha da koyulaştırır, “acı biber yeşili sulara yıkandı seninle” (Güven, 2001, s. 9) diyen şair yeşil için bir ton daha yaratır. Acı biber yeşili sular, yeşil sular ifadesindeki beklemiş sudan daha kirli bir görünüme sahiptir ve olumsuz bir renk anlatımı örneği teşkil eder. *Güven*, “örtü” isimli şiirde, “Yangınlar içinde kalmıştık/ Yeşil bir pelerinden yansıyan/ Işıklar gibiydi ölümün yüzü” (Güven, 2001, s. 34) diyerek ölümü bir kez daha yeşil renkle yan yana ve olumsuz anmıştır. Romantik akım sonrası daha çok doğayla ilgili şiirlerde kırları, doğayı vb. manzaraları betimlemek için kullanılan bu renk *Metin Güven* şiirinde zaman zaman doğanın içinde anılır. Örneğin, “Bellek” isimli şiirde, “Besliyor/ Yeşil bir denizi göl/ Ağır bir hüznü/ Karşılar gibi” (Güven, 2001, s. 25) diyen şair çoğunlukla mavi olarak görülen denizi yeşil olarak anar. Şair burada gölün dinginliğini, durağanlığını ve yeşil görünümünü denize aktarmış gibidir. Bu bakımdan şair için çocukluk anılarının büyük bir bölümünde var olan göl ağır bir hüznle yan yana anılırken deniz yeşil olarak dikkati çeker. Şair, “merhaba” isimli şiirinde, “çoğalan, bağışlayan/ bir bahçeden çıkıyor/ yeşil bir örtü gibi/ savrulmuş göle/ bir gölgeden/ diğerine/ atlayan/ balıklar/ kayaların yosunlarına/ sığmıyor” (Güven, 1994b, s. 18) derken göl ile yeşil bir örtü arasında münasebet kurar. Şair, yeşil bir örtünün rüzgârda savrulmasıyla rüzgârlı bir gün gölün yüzeyindeki suyun hareketlerini birbirine benzetir. O, yeşil rengi yine doğanın bir parçası olan hayvanlarla ve onların görünüşleriyle anmıştır. “Boşluk” isimli şiirde, “ama her adımda çoğalmıyorsa nefesin/ ve daha kazılmağa başlanmamışsa/ “yeşil bir ördek başına benzeyen toprak” (Güven, 1990, s. 18) diyen şair; “Gel ve Öldür Beni” isimli şiirde, “sen, yeşil gözlü gelin böceği/ memelerinde kırık fesleğenler/ ve ağlayan bir gül” (Güven, 1992, s. 7) demiştir. Şair, yeşil gözlü gelin böceği ifadesiyle bir eğretileme yapar ve sevgiliyi kasteder. Gelin böceği sırtında siyah benekleri olan uğur böceğinin halk arasında kullanılan isimlerinden biridir. Dolayısıyla şair burada doğaya ait bir unsurdan yola çıkarak bir eğretilemeye başvurmuştur.

5.3. Aşkın ve Ölümün Rengi: Kırmızı:

Kırmızı renk olumlu anlamlarından ziyade genel itibarıyla savaşı, kanı, ateşi çağrıştırmalarıyla olumsuz sayılabilecek anlamlarıyla anılır. Şiddet, güç, aşk ve tutkunun rengi olan kırmızı, aynı zamanda yaşamın temel belirtisidir (Türkoğlu, 2015, s. 47-52). Kırmızı renk *Metin Güven* şiirlerinde kullanım sırasına göre üçüncü sıradadır. Şair, kırmızı rengi 45 yerde doğrudan anarken bu rengin tonları olan kızılı 4 ve lâl rengini 1 kez kullanmıştır. Şair kırmızı ve tonları renklerle şiirde 44 kez tamlama yapmıştır. Kırmızı rengin doğrudan kullanımını dışında şiirlerinde kan, ateş, alev, yangın, cehennem, kıvılcım ve kor gibi sözcüklerin çağrışımından da faydalanmasını bilmiştir. Şiirleri geneline bakıldığında bu sözcüklerin çok sık tekrar ettiği görülecektir. *Metin Güven* şiirinde kırmızı rengin kullanıldığı şiirlerde göze çarpan ilk unsur ölümdür. Şair toplumcu gerçekçi çizgide yazdığı ilk şiirlerinde, içinde yaşadığı dönemi çoğunlukla yangına benzetererek, o günleri kanlı ve kanayan bir nehir olarak görmüştür. Örneğin “Eşkiya Bir Kartal Sureti” isimli şiirde, “Keşke uyanmaz olsaydım/ Her yanım kanlar içinde/ Sanki/ Kırmızı bir mendil serili gökyüzüne/ Sanki/ Sevgilim zakkum ekmiş gözlerine/ Onun gözleri idam sehplarına benzer” (Güven, 1984, s. 32) derken bu durumun duygu yansımaları ortaya koymuştur. Sevgili gözlerine acının, zehrin karşılığı olan zakkumu ekmiş, şairin her yanı kanlar içinde ve sanki gökyüzüne kırmızı bir mendil serilmiş gibidir. Bunu bir rüya gibi görmek isteyen şair, şiirin sonunda uyandım demiş olsa da içinde yaşadığı çağın olumsuz atmosferinin izlerini şiirine yansıtır. “lâl olsun, ölsün” isimli şiirde, “bahara dargın bir başka eylül mü bu/ engin bir törene açıyor erik ağaçları/ yeterki lâl olsun, ölsün korkunun ihtiyar/zakkumları” (Güven, 1986, s. 10) derken o, yine ölüm ve zakkumla kırmızının bir tonu olan lâl rengini bir araya getirir. Şair, “Ölümün Ağzında” isimli şiirde, “tekmil mağaralar kırmızı yılan yuvası/ kalbinin bir yanı beyaz kefenlere sarılı/ diğer yanında yediveren gülleri” (Güven, 1990, s. 40) derken alışılmamış bir bağdaştırma örneği vermiştir. Burada kırmızı yılan yuvasının ölümün ağzında bir noktayı ifade etmesi gibi bir durum söz konusudur. *Metin Güven* şiirinde kırmızı renk, aşk duygusunun egemen olduğu ve sevgilinin özelliklerinin dile getirildiği şiirlerde de işlenmiştir. “düş gibi” isimli şiirde şair, “sevgilim/ yüreğimin belalı gelini/ seni unuttum sanma/ serin güzelliğin/ eziyordu gövdemi/ ve tıpkı/ kırmızı bir nar gibi/ gözlerin/ ikiye bölmüştü beynimi” (Güven, 1986, s. 14) derken sevgilinin gözleriyle nar arasında bir benzerlik kurmuştur. Bağlamdan hareket edildiğinde bu gözlerin şairi bir ikileme sürüklediği anlaşılır. Kırmızının yoğunluğu burada aşkın göstergesidir. Bu yoğun duygu “körakrep” şiirinde şairi kuvvetli bir ikileme yönlendirir:

sevgilim
adın kan olsun, irin olsun
küllerin çınar gölgesi doldursun
yıka ahtapot ayaklarını
sevincin kabaran rüzgârında
dağların yıldızlara ulaştığı yerde
yüreğin çoktan unutmuştu
aşkın körakrep soluğunu
gün ağardı ve sonra
iki kırmızı gül açtı
senin insan gözlerinde
sevgilim
adın ay olsun, güneş olsun
ışığın dünyaları doldursun (Güven, 1992, s. 6).

Arka arkaya beddualarla başlayan şiir, sevgilinin gözlerinde gün ağarıp da iki kırmızı gül açınca yerini iyi dileklere bırakır. Şair, böyle bir aşkın içinde var olmaktansa ermiş, âşık ya da fukara olarak anılmayı yeğler. Bundan dolayı, “denizin kızıl göbeğine yazılan veda/ ömrüm:/ ermiş, âşık, fukara/ -ömrüm/ kederli bir bıçak sureti” (Güven, 1992, s. 33) diyerek alışılmamış bir bağdaştırma kullanarak sevgiliye veda eder. Ancak sitem etmekte gecikmez ve “kartal” isimli şiirinde, “sen, küçük yalancı/ ben, büyük aptal/ öldü işte/ yüreğimde bile/ uçamayan/ kırmızı kartal” (Güven, 1994a, s. 57) diyerek aşkı, eğretilme yoluyla kırmızı bir kartala benzetir. Kırmızı kartalın şairinki gibi bir yürekte bile uçamayışının sebebiyse sevgilinin yalancı olması ve şairin aptallığıdır. Şair, bu sitemini “Uzaksın Sulara ve Aşka” isimli şiirde, “Varsın ve karanlıksın/ Yazların yok senin/ Uzaksın sulara/ Ve aşka/ Taşların arasından/ Yuvarlanıyor gövden/ Çakıllar karışıyor/ Kırmızı kana/ Erken gelen mevsimsin/ Geç kalan gökyüzü” (Güven, 1997, s. 36) diyerek devam ettirir. O, bu şiirde çakılların karıştığı kırmızı kan ifadesiyle taşlı bir yolda düşmenin sonucunda, berelenen yerlerin üzerinde kalan küçük taş parçalarını kastetmiş olabilir. Sevgili, taşların yani hayatın onun önüne çıkardığı engellerin arasından yuvarlanmış ve bedeninde zedelerin oluşmasına sebebiyet vermiştir. Zaten şairin hayatında varlığıyla var gibi olmayan, onun hayatına zamanında girmeyen bu sevgiliye karşı şairin sitem etmekten başka çaresi de yoktur.

Sadık Türkoğlu; kırmızı rengin, doğanın kaplayıcısı olan yeşil rengin bir tamamlayıcısı olarak diğer renkleri bastırıldığını ifade eder (Türkoğlu, 2015, s. 48). *Metin Güven*'in bazı şiirlerinde kırmızı renk doğanın bir parçası olarak kendine yer bulur. Örneğin “güneş seni bekliyor” isimli şiirde, “senin nabzını alan yağmur/ bana kan veriyor/ zeytin ağaçlarının gölgesi/ yeşil geceler gibi/ inerken göle/ yat orda/ sevinçli bir uykuda/ kırmızı ayakların/ ve bal renkli gözlerinle/ ıslak çimenlere/ ve kırlangıçlara adanan/ düşler/ seni bekliyor” (Güven, 1994a, s. 48) diyen şair, romantik akıma bağlı bir şair gibi yeşil bir doğanın kucığında sevgilisiyle düşlere dalmak ister. Zeytin ağaçları, yeşil geceler, ıslak çimenler yeşilliğin karşılayıcıları olurken onlara kan ve kırmızı ayaklar, kırmızının karşılayıcıları olarak eşlik eder.

Son olarak, *Metin Güven* şiirinde kırmızının kullanılarak oluşturulduğu alışılmamış bağdaştırmalara örnek vermek gerekirse bunlar şöyle sıralanabilir: Kırmızı güvercin (Güven, 1994a, s. 37); kırmızı bir leylek (Güven, 1994b, s. 44); kırmızı ırmaklar (Güven, 1997, s. 13); kırmızı kayalar (Güven, 2001, s. 20); kırmızı göller (Güven, 2001, s. 14); kırmızı yamaçlar (Güven, 2008b, s. 56); kızıl kuyruklu atlar (Güven, 2008b, s. 71); kırmızı değirmen (Güven, 2008b, s. 74).

5.4. Huzur ve Zamanın Derinliğinde Bir Renk: Mavi:

Mavi renk, suyun ve havanın rengi olmasıyla denizleri ve gökyüzünü anımsatan derin boşlukların ifadesidir. Pek çok kültürde barışın ifadesi olan bu renk; huzur, sadelik, dinginlik ve dürüstlük gibi olumlu anlamlara karşılık gelir. Hijyeni, tazeliği, temizliği çağrıştırmasıyla beyaz rengin bazı taraflarını da bünyesinde barındıran bu renk, beşinci çakranın rengi olarak iletişimi, yaratıcılığı, sakinliği ve kendini ifade etmeyi simgeler (Türkoğlu, 2015, s. 52-55). Mavi renk sözcüğü, *Metin Güven* şiirinde 32 kez doğrudan kullanılmıştır. 29 kez mavi renk sözcüğüyle tamlama kuran şair, bu rengi tamlama kurmadan 3 kez; yüklem olarak 1 kez kullanmıştır. Şair, şiirlerinde mavinin tonları olarak sayılabilecek “çingene mavis” ve “menekşe mavis” tonlarına da yer vermiştir. Bu renk sözcüğünün doğrudan kullanıldığı yerlerin yanında gösterileni mavi olan deniz, gökyüzü ve okyanus gibi ifadelerle de *Metin Güven* şiirinde sıkça karşılaşmaktadır. *Metin Güven* şiirinde mavi rengin kullanıldığı şiirlerde karşılaşılan ilk durum, şairin bu rengi sevgilinin gözleriyle anmış olmasıdır. Şair, “Yüzünde Uçurtmalar ve Çan Sesleri” isimli şiirinde bu rengi; sabrın, direnmenin ve umudun rengi olarak saymış ve sevgilinin gözleri üzerinden benzetmelere giderek maviyi olumlu anlamıyla kullanmıştır:

Artık sabrına kim sınır koyabilir

Yüzün esmer

Gözlerin mavi

Ve gözlerinde

Yaşanan tek bir günün endişeleri

Onlar- O endişeler

Ne bir sel içinde akan tek bir taş

Ne de büyük bir yürüyüşte kaybolan

Tek bir insandır

Onlar

Ahşap bir duvara yansıyan gökyüzünün

Çoğalan anaforları

Onlar

Sana can veren

Yüreğini besleyen kandır (Güven, 1981, s. 16).

“Garnizon” isimli şiirinde, “İşte benimlesin/ Gözlerinde maviler giymiş çocuklar dolaşüyor” (Güven, 1981, s. 33) diyen şair, masumluk ve gelecek demek olan çocukları, sevgilinin gözlerinde maviler içinde görmektedir. Bu anlamda mavi renk burada umudun ve masumluğun yansıması olarak kullanılır. Şair, *Güvercin Yüreğinde Gül Renkli Çocuklar* isimli kitabındaki “Mavi” isimli şiirinde, “Nerde bir ağaç görsem onun gözlerini hatırlarım/ Deniz çeker beni. Her yanım maviye boyanır” (Güven, 1984, s. 33) derken ve *Dala Yakın Yaprağa Uzak* isimli kitabında yer alan “Mavi” şiirinde, “gülüyor sevgilim/ gözlerine baksam/ yüreğimi yakacak/ beyninde başlayan/ aydınlık/ sevgilim gülüyor/ ellerinde/ -mavi bir/ karanlık” (Güven, 1990, s. 45) derken aşkın içinde huzur bulduğunu ifade eder. Bu renk bir anlamda sevgilinin rengidir. Mavi, huzurun rengi olarak şaire sevgiliyi anımsatmaktadır. Şair, “Yaz Resimleri” isimli şiirinde, “karanfil kokuyorsun. Uykulusun/ beklenen bir haber gibisin/ aşk ki:/ mavi bir aldaniştir başkasında/ içinden ay düşer/ kuruyan mendillerde kalır kan izleri” (Güven, 1992, s. 11) derken aşkın yalnızca bir aldaniş, bir yanılısama olduğunu anlamış ve bunu ifade etmiştir. Aşk, bir yanılısamadır ancak karanlık noktaları olması dolayısıyla aynı zamanda bir bilinmezler yumağıdır. Şair, bu bilinmez derinliğe dünyanın mavi kabuklarının (Güven, 2001, s. 43) kırılarak ulaşılabileceğini düşünmektedir. Bu anlamda mavi renk, “kil ve ayna” isimli şiirde, derinliği çağırır.

Metin Güven şiirinde mavi rengin olumsuz anlamlara tekabül eden yansımaları da mevcuttur. Örneğin “Mavi Filinta” isimli şiirde geçen mavi filinta ifadesinde bu renk bir silah türünü nitelemekte kullanılmıştır. “*hüsmeden’de öldü*” isimli şiirde, “bırak yok olsun umudun çıkırdığı/ yasaklanan her ölümden/ mavi bir gül koparılınsın/ insan acısını kendisi seçer/ ve kimse anlamaz/ yaşanan tek bir günün önemini” (Güven, 1994a, s. 33) diyen şair, mavi rengi acı ve ölümlerle yan yana anarak yaşanan her güne kıymet verilerek yaşanması gerektiğini düşünür. Hayvanların mavi renk ile nitelendiği bazı şiirlerde nitelenen hayvanlardan dolayı bu renk olumsuz anlamıyla şiire girer. “yeter ki, yeniden...” isimli şiirde, “Mavi bir yılan gibi sürünerek, sonunda çıkabildim bahçeye/ Seni sevmiyorum, güzelleşen kalbini giyinmiyorum,/

Ürperti duymuyorum, çünkü risk almıyorum” (Güven, 2001, s. 74) diyen şair hem mavi yılan tamlamasıyla hem aşktan kaçan tavıyla bir olumsuz atmosferin yansıtıcısı gibidir. Mavi yılan tamlaması burada aynı zamanda alışılmamış bir bağdaştırma örneğini oluşturur. Şair, “çaylak” ve “armağan” isimli şiirlerinde zamanı, mavinin tonları sayılabilecek çingene mavisini ve menekşe mavisini anar. “çaylak” şiirinde, “Ölümden öteye geçit yok/ Geri gelmiyor çingene mavisini çaylak zaman” (Güven, 2001, s. 38) diyen şair “armağan” şiirinde, “Zaman tükendi. Ve menekşe mavisini/ Bir toz kapladı dünyayı” (Güven, 2001, s. 39) diyerek bir anlamda zamanın derinliğini, mavi renk ile nitelmiştir.

5.5. Gecenin ve Olumsuzluğun Rengi: Kara/ Siyah:

Siyah, olumsuz anlamları ve çağrışımlarıyla ön planda olan bir renktir. Daha çok karamsarlığı, ölümü ve kötülüğü anımsatan bu rengin kullanıldığı anlatımlarda bir huzursuzluk ve sıkıntı sezilir. Okyanus diplerinin, karanlıkların, bilinmeyenin ifadesi sayılabilecek bu renk hiçliğin yansıtıcısıdır (Türkoğlu, 2015, s. 41-45). Ancak bu renk modern zamanlarda asillik, soyluluk ve güven duygusunu yansıtıcı hâle bürünmüştür (Çakıcı, 2018, s.55). *Metin Güven* şiirinde 28 kez kullanılan bu rengin dağılımına bakıldığında şairin bu rengi 14 kez kara ve 14 kez siyahla ifade ettiği anlaşılır. Şair karayı kullandığı yerlerde 12; siyahı kullandığı yerlerde 10 kez tamlama yoluna gitmiştir. Siyahın geçtiği tek bir yerde bunu yüklem olarak kullanmış ve pekiştirmeli olarak, simsiyahı, 1 kez şiirine dâhil etmiştir. Ancak tüm bunların yanında şair gece ve geceye bağlı tamlamaları şiirinde yaygın olarak kullanır. İlk iki şiir kitabında siyah ya da kara içeren renk ifadesine başvurmeyen şair için, toplumcu gerçekçi anlayışa sahip olduğu şiirlerde bir umutsuzluk izlenimi vermediği çıkarımında bulunulabilir. İlk kez üçüncü şiir kitabında karşılaşılan kara renk ifadesinden bu rengin onda öncelikle sıkıntı ve karamsarlıkla ifade edildiği anlaşılmaktadır. Şair, “içerlek” şiirinin üçüncü kısmında kara rengi olumsuz bir atmosfer içerisinde anar:

*ayrılık
kara günlerin kardeşiydi
ama bir türlü
adresinde bulunamadı
çığlıklar kapladı heryanı
ağrılı bir tören gibiydi sonbahar
ağlayan çocuklar vardı dışarda,
gizlenen ama eskimeyen acılar
uzun koridorların
ve tekleyen bir tarihin
hesabını soruyordu kadınlar
çünkü sıkıntılı bir yazdan kalma
düşlere benziyordu ayrılıklar* (Güven, 1986, s. 21).

Bu olumsuz atmosfer “eski yazlar” şiirinde, “ne söylenir/ ne anlatılır şimdi/ bodur bir elma ağacında ölüren/ yavrusu yuvadan çalınan beyaz güvercin/ çamurlu sulardan geçerken eski yazlar/ ne söylenir/ ne anlatılır şimdi/ sorgulanırsın/ belki işkence de yaparlar/ iki kara sineğin birleşmesini anlatırlar” (Güven, 1994b, s. 10) diyerek devam ettirilir. İşkence ve ölüm

gibi olumsuz bir atmosfer içerisinde iki kara sineğin birleşmesinin anlatımı ironik bir tutumdur. Şair, “Kartal Ağdı” isimli şiirde, “ölmek karanfil düşlerine benzer/ ve beyaz, ve siyah, ve kehribar” (Güven, 1992, s. 35) diyerek ölümün onda ifade ettiği renkleri bildirir. Biri vefat edince önce beyaz kefene sarılır sonra karanlık olan yeraltına gömülür üzerine toprak atılır ve o toprakta belki de sarı renkli çiçekler açar. Karanfilin de ölümü çağrıştırmasıyla şair, kara renk sözcüğünün yanında siyah renk sözcüğünü de ölümle anmış olur. Şair, “siyah kan” şiirinde, “Kırmızı değildir kan/ Siyahtır ve ölüme yakındır” (Güven, 2001, s. 11) dizeleriyle yaşamın kaynağı olan kanı siyah görür ve onu ölüme yakın bulur. Burada yüklem olarak kullanılan siyah renk aynı zamanda alışılmamış bir bağdaştırma örneği de oluşturur.

Şairin bu rengi betimsel olarak kullandığı şiirler de mevcuttur. Örneğin, “kedi ve çocuk” isimli şiirinde, “kediler/ çocuklarla oynuyor/ çocuklar/ -küçük kara balık” (Güven, 1986, s. 30) diyen şair, *Samad Behrangi*’nin dilimize *Küçük Kara Balık* ismiyle çevrilen kitabına göndermede bulunarak, çocukların da kedilerin de meraklı olmalarını birbirine uyumlu göstermiştir. *Güven*, “biliyorum ve belki de bilmiyorum” isimli şiirinde, “gün ortasında ormana kaçan/ günortasında ağaçlara tırmanan/ kara kediler kadar kahverengi” (Güven, 1994b, s. 55) diyerek kedilerin rengini ifade etmiştir. Aynı şekilde “kara kedi” isimli şiirinde, “Uyukluyor yağ tenekelerinin ortasında kara kedi” (Güven, 1997, s. 17) diyen şair, burada da *Arap* ismini taktığı kedisinin rengini kara renk sözcüğüyle ifade etmiştir. Son olarak onun şiirlerinde kara ve siyah renk sözcükleriyle oluşturulan ifadeler şöyle sıralanabilir: Akşamın karası kertenkele (Güven, 1986, s. 60); kara güneşler (Güven, 1994b, s. 58); siyah bir kalp (Güven, 1998, s. 32); siyah alev (Güven, 1997, s. 33); siyah bir güneş (Güven, 2008b, s. 69).

5.6. Aşkın Görünür Hâli: Sarı:

Güneşin ve ışığın rengi olan sarı; yaşama sevinci, neşe, mutluluk gibi duyguları simgeler. Sonbaharda doğanın dökülen yapraklarını anımsatan bu renk pek çok kültürde yaşamın son yıllarını temsil eder. Kralların, imparatorların gücünü simgeleyen altın, aynı zamanda sonsuzluğun metali olarak kabul edilir. Sarı renk de altın rengine benzemesi dolayısıyla sonsuzluğun rengi, düşünce ve maddiyat zenginliğinin yansımasıdır. Bu renk, psikolojik açıdan entelektüellik, idealizm ve sevimliliği çağrıştırmaktadır. Üçüncü çakranın rengi olan sarı, kendine değer, bencilliğin, gücün ve iktidarın rengidir (Türkoğlu, 2015, s. 56-58). Sarı renk, *Metin Güven* şiirinde doğrudan 20 kez kullanılmış ve şair sarı renk sözcüğünün yanında sarışını 4 kez, sarılığı da 1 kez kullanmıştır. Şair, sarı rengin doğrudan kullanıldığı noktaların hepsinde tamlama yoluna gitmiştir. Sarı rengin doğrudan kullanılmadığı yerlerde şair gösterileni sarı olan “bal rengi”, “safran”, “kehribar”, “balköpüğü”, “altın” ve “altın rengi” gibi ifadelerle de bu rengi şiirde kullanır.

Sarı renk çoğunlukla doğayla anılmasına karşın *Metin Güven* şiirinde bu renk daha çok sarışın kadınlar anılırken kullanılır. *Metin Güven* şiirinde sarı rengin kullanıldığı şiirsel ifadelerde karşılaşılan ilk durum olumsuzluktur. Şair, “İşgal ve Direnmeyi Anlatır” isimli şiirinde, “Kuvvetlerimiz ilerliyor/ Yolunu kaybeden/ Bir sarı yılan gibi” (Güven, 1984, s. 60) derken Filistin halkına saldıran İsrail ordusunu sarı bir yılanla benzetmektedir. 1982 yılında Sabra ve Şatilla kamplarındaki mültecilerin İsrail tarafından katledilmesinin anlatıldığı bu şiirde sarı renk olumsuz anlamıyla bu şiirde iki kez tekrar edilir. “Gel ve Öldür Beni” isimli şiirde şair, “kadife kanatlı yarası./ sarı yılan/ aşkından korkmuyorum/ gel ve öldür beni” (Güven, 1992, s. 7) derken sevgiliyi kadife kanatlı bir yarasa ve sarı yılan olarak görür. Sevgiliden talep edilen ölümün, sevgiliyi yarasa olarak görmesiyle, karanlıkta olacağı ve sevgilinin şairi yılan gibi zehirleyerek öldüreceğidir. Bu ölüm biçimi elbette aşk yoluyla olacaktır. Sevgili önce şairi aşkın

içine sürükleyecek ardından karanlıkta aşkın tensel boyutu gerçekleştirilirken bir sarı yılan olacaktır. Bu bakımdan sarı sözcüğü olumsuz anlamda şiire girer. Şair, “Yaban Merasimi” isimli şiirinde, “aynalı kelepçe/ sarı düğün çiçeği/ geceyi tutuştur ve öl sonra” (Güven, 1992, s. 14) derken sarı renk sözcüğünü düğün çiçeğiyle niteleyerek sevgiliye benzetmiştir. Bu şiirde sevgili, gizemli ve değişken tavırlarıyla güvensizlik uyandırır da şair ondan geceyi tutuşturacak bir eylemde bulunmasını isteyerek bir beklenti içerisine girer. “Gel ve Öldür Beni” şiiriyle birlikte yan yana okunduğunda bu şiirlerde sarışın bir kadından bahsedildiği sonucu da çıkarılabilir. “yol” isimli şiirde, “ve sarı bir yılan gibi/ uzandı yol/ ve ben sensiz kaldım/ yüreğimi yıkadım/ güneşlendi göğsümde dünya” (Güven, 1994b, s. 53) diyen şairin bir ayrılık yaşadığı dile getirilebilir. Sarı bir yılan gibi olan aşkın yolu, şairin gözünde aşılması güç bir uzunluktadır. Çünkü şair, sevgiliden ayrı kalmıştır. Bu süre zarfında yüreğini aşktan arındıran şair, yarasa karnında yaşadığı zamandan da kurtulur ve ışığın hâkim olduğu dünyaya geri döner. Bu simgesel anlamda da bir iyileşme sürecidir. “ağırdır aşkın kolları” isimli şiirde şair, “Bilge kamçılar gibi dolanırken yüzümde erincin sarı/ saçları büyümüştü gözlerim ve kulaklarım/ Ağırdır aşkın kolları” (Güven, 2001, s. 47) derken huzurun görünümünün onun için sarı saçlı bir kadınla yaşadığı aşk olduğunu dile getirmektedir. Bilgelik ifadesiyle şair, ekstra bir çabaya girmeden anlaşıldığını ifade eder ancak taşınması ağır olan böyle bir aşk ayrılıkla son bulacaktır. Şair yıllar geçtikten sonra o günleri “İşaret” isimli şiirinde, “Bir gece bastonla geldin kapıma/ Belirsiz bir işaret gibiydin, sarışın bir aşk gibi/ İyice yaklaş bana. Bağıma basayım seni/ Kara bir kitap gibi, telleri kopan bir mandolin gibi” (Güven, 2008b, s. 18) diyerek anımsar. Ancak öyle bir an gelir ki şair bu aşkın onun beyninde sarışın bir urdan fazlasını olmadığını, bu aşkı büyüttüğünü ve artık ondan kurtulması gerektiğini anlar. “Kasnak” isimi şiirde, “Lamba sönmüştü/ Sarışın bir ur gibi kırılmıştı kasnak” (Güven, 2008b, s. 69) diyerek artık beyninde bu aşka dair kalan aydınlık yerleri de kasnağı kırarak karanlığa gömer.

5.7. Yaşamdan Ölüme Geçişin Rengi: Mor:

Metin Güven şiirinde, 13 kez geçen mor renk, eşit oranda kırmızı ve mavinin karışımından elde edilir. İncelik, güzellik, zarıflık, görkemlilik ve duygularda derinliğin simgesidir. Bu renk, batı kültüründe yarı yas rengi olarak anılır. Yaratıcılık, duygusallık, hassaslık ifade eden bu renk aynı zamanda acıma duygusunun yansımasıdır (Türkoğlu, 2015, s. 65-67). *Metin Güven* 13 kez doğrudan andığı mor renkle 13 kez tamlama kurmuştur. *Metin Güven* şiirinde bu renk ifadesinin kullanıldığı şiirlerde karşılaşılan ilk unsurlar karanlık, aşk ve ölümdür. Şair, “Nehir Kımıldanıyor” isimli şiirde, “Labirent manzaraları/ Mor bir menekşeye benzeyen/ Çocuk cesetleri” (Güven, 1984, s. 58) derken menekşeyi mor renk ile nitelemiş ve bunun masumluk ve saflık demek olan çocuk cesetlerine benzediğini dile getirmiştir. Dolayısıyla bu renk şairde öncelikli olarak olumsuz kullanılır. “Kırlı Gözyaşları”, isimli şiirde, “sessizliğin kandili/ ey çaresiz dilenci/ cehennem renginde gözlerin var/ mor bir kefeni bürünüyor gövden/ ve yüreğin” (Güven, 1992, s. 44) diyen şair, yaşamdan ölüme geçişin sembollerinden biri olan kefeni mor renkli görür. Şair, “mor bir karanlıkta” isimli şiirinde ölümü mor bir karanlıkta gezinmeye benzetmiştir:

*mor bir karanlıkta geziniyor gibi yıpranmış,
eski bir taslak olarak ölüyorsun
bahçede, genç bir ağacın altında sulardan
köprülerden geçiyorsun/ birazdan gölgen seni izleyecek
ve sonra mezarında ısırarak
kemiklerini kuduran bir köpek
ölüyor mu şimdi, ölüyor mu
mor bir karanlıkta gezinir gibi* (Güven, 1994b, s. 28).

Yaşamdan ölüme geçişin rengi sayılan mor (Türkoğlu, 2015, s. 65), Metin Güven şiirinde de kendisine bu anlamda yer bulmuştur.

5.8. Diğer Renk Anlatımları:

Renk anlatımlarda hiçbir olumlu anlamı olmayan gri, ağırbaşlılık ve olgunluğun, havanın kapalı oluşunun rengidir. Tekdüzeliliğin simgesi olan bu renk, nesnelere makineleşmiş ve teknik hallerinin ifadesidir. Renkler, canlılığını yitirdiğinde bu renge bürünür. Maddelerin yok olmasının simgesi de olan bu renk, sakın oluşla öne çıkar (Türkoğlu, 2015, s. 67-68). *Metin Güven* şiirinde doğrudan 2 kez kullanılan bu renk 2 kez tamlama yapılmıştır. Şair, gri rengi doğrudan kullanmasının yanında “kül” ve “külrengini” de şiirinde kullanmıştır. Şair “Matem” isimli şiirinde, “Gri bir gecenin/ Matem başlıyor gözlerinde/ O matem ki/ Sana yakışıyor” (Güven, 1984, s. 38) diyerek bu rengin onda bir belirsizlik, bir matem oluşunu ifade etmiştir. “Çıplak bir ormanda” isimli şiirinde, “karanlık bir penceren atılan/ gri bir gül gibisin/ gecenin boşluğuna açılıyor/ içindeki bütün kapılar/ her oda bir mezar/ her mezar bir uçurum mu yoksa” (Güven, 1994a, s. 52) diyerek gri rengi geceyle ve yok oluş demek olan ölümlerle anar. Dolayısıyla denebilir ki gri renk *Metin Güven* şiirinde belirsizliği çağrıştıran bir renk oluşudur.

Kadının simgesi sayılan pembe renk, kırmızı ve beyaz rengin karışımından oluşur. Kırmızının ve beyazın olumlu anlamlarını bünyesinde toplayan (Türkoğlu, 2015, s. 68) bu renk *Metin Güven* şiirinde doğrudan 4 kez tamlama yapılarak kullanılmıştır. Şair, “Yaz Resimleri” şiirinde, “gül kokuyorsun./ pembe bir aydınlıksın/ gelinciklerden sarkan bahar gibisin” (Güven, 1992, s. 11) sevgiliye hissettiği iyimser duyguların yansımaları onda pembe bir aydınlık sayar. Şair, “dokunma” isimli şiirde, “dokunma bana/ gözlerimi anımsa/ eğik ve yaşlı asmalardan sarkan/ pembe üzümlere benzeyen gözlerimi” (Güven, 1994b, s. 51) diyerek sevgiliye seslenir. Pembe üzümlere benzeyen gözler, hüznü çağrıştıran gibidir. Bu bakımdan denebilir ki *Metin Güven* şiirinde pembe renk, sevgilinin ve kadının olduğu yerde şiire dâhil olarak hem melankoli hem sevinç bildirir.

Yaşam sevincinin, insanı harekete geçirici ifadesi olan turuncu renk, daha çok sonbaharla anılır. Sezginin, düzenli gücün simgesi olarak insanı iyimser duygulara sevk eden (Türkoğlu, 2015, s. 63-64) bu renk *Metin Güven* şiirinde doğrudan 1 kez anılır. Bunun yanında gösterileni turuncu olan “çürük portakal rengi” ve “kurutulmuş kayısı rengi” gibi tonlarıyla nitelendirme sıfatı olarak şiire dâhil olur. Şair, Amerikalı şair ve öykücü *Elizabeth Bishop*'a ithaf ettiği, “armağan” isimli şiirinde, “Kızılca ve erguvan ağaçlarının/ Bizlere sunduğu bir armağandı hayat/ Belli belirsiz bir kıpırtı gibi/ Turuncu ya da külrengi” (Güven, 2001, s. 39) diyerek bir anlamda sevinç ve dinginliğin doğanın bir yansıması olduğunu bildirir.

6. Sonuç:

Metin Güven şiirindeki renk anlatımları tahlil edildiğinde şairin renk ifade eden sözcüklere sıkça başvurduğu görülmüştür. Onun şiir dilinde kullanılan her renk sözcüğünün belli anlamsal karşılıkları ifade ettiği; renklerin olumlu, olumsuz ve betimsel karşılıkları olduğu, şairin renk ifade eden sözcüklerden faydalanırken özgünlüğü yakaladığı anlaşılmıştır.

Dil bilimsel açıdan yaklaşıldığında şairin renk ifade eden sözcükleri genel itibarıyla sıfat göreviyle kullandığı görülmektedir. *Güven*, alışılmamış bağdaştırmalarla çağrışımlar yaratarak şiirinin anlam boyutunu genişletmesini bilmiştir. Ayrıca o, renklerden görüntünün aktarımında bir araç olarak da faydalanmıştır.

Şiir hakkında özgün kanaatlere sahip olan şair için beyaz rengin masumluluğu; yeşilin huzursuzluğu; kırmızının aşkı ve ölümü; mavinin huzur ve zamanı; siyah ya da karanın geceyi ve olumsuzluğu; sarının aşkı; morun yaşamdan ölüme geçişi ifade ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca diğer renklere oranla daha az kullandığı gri onda yok oluşu; pembe sevgili ve kadını; turuncu sevinç ve dinginliği ifade eder.

Son olarak *Metin Güven*'in çocukluk yıllarına bakıldığında ve şiirinde sıkça yer verdiği renkler hatırlandığında akıllara *Ahmet Haşim* gelecektir. Çocukluk yıllarını (Haşim, çocukluğunun bir bölümünü Dicle Nehri'nin kıyısındaki Bağdat'ta ve Güven, Uluabat Gölü kıyısındaki Gölyazı ve Akçalar Köyü'nde geçirmiştir.) su kenarında geçiren bu iki şairin de şiirine renklerin hâkim olması hem psikolojik hem renkler açısından başka bir çalışma yapmak gereğini doğurmaktadır.

Kaynaklar

- Aksan, D. (2013). *Şiir dili ve Türk şiir dili (dilbilim açısından bakış)*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Altınova, M. (2022). Nilgün Marmara'nın şiirlerinde renk sembolizmi. *Disiplinlerarası Yenilik Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 52-61.
- Bingöl, N. (1973). Hâşim'in şiirinde renkler. *Türkoloji Dergisi*, 5(1) , 55-91.
- Çakıcı, M. E. (2018). *Nedîm dîvânı'nda renkler*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Durmuş, M. (2001). Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun şiirlerinde ışık ve renk unsuru. *Türkoloji Dergisi*, 14(1), 239-254.
- Ekmekçi, G. (2016). Muhibbî divanı'nda renkler. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 49, 467-483.
- Eren, A. (2008). Bâkî divanı'nda kırmızı renk. *A.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 37, 31-68.
- Eziler Kıran, A. (1995). Rimbaud'un şiir renkleri. *Anadolu Sanat*, 4, 66-90.
- Güven M. (2007). Delinin dili"ni öğrenmeden şair olunmaz!. *Onaltıkkırbeş*, 13, 1.
- Güven M. (ty.). Dil, anlam ve imge, *Akatalpa*, 44, 4-5
- Güven, M. (1981). *Ömrüm geçen bir sağnak gibi*. Ankara: Türkiye Yazıları Yayınları.
- Güven, M. (1984). *Güvercin yüreğinde gül renkli çocuklar*. Ankara: Ayko Yayınları.
- Güven, M. (1986). *Lâl olsun ölsün*. İstanbul: Süreç Yayıncılık.
- Güven, M. (1990). *Mavi filinta*. İstanbul: Ulusal Kültür Yayınları.
- Güven, M. (1992b). *Suları unutan gölge*. İstanbul: Gölge Yayınları.
- Güven, M. (1994a). *Yarasa karnında aşk*. Ankara: Prospero Yayınları.
- Güven, M. (1994b). *Ten ve gül*. Ankara: Prospero Yayınları.
- Güven, M. (1997a). *Gece müziği*. Ankara: Suteni Yayıncılık.
- Güven, M. (1997b). *Aşk bitti akşam sürüyor*. Ankara: Prospero Yayınları.
- Güven, M. (1997c). *Geriye söz kalır*. İstanbul: Hera Şiir Kitaplığı.

- Güven, M. (2001). *Unutmak iyidir*. İstanbul: Yön Yayıncılık.
- Güven, M. (2008). *Kedi uykuları*. İstanbul: Kibele Yayınları.
- Güven, M. (1992a). *Yarasa karnında aşk*. İstanbul: Ulusal Kültür Yayınları.
- Hasdedeoğlu, M. O (2021). Karanlıktan aydınlığa: Ömer Seyfettin'in şiirlerinde renkler. *Kare*, 11, 47-80.
- Kandinsky, W. (2013). *Sanatta ruhsallık üzerine*. (çev. Gülin Ekinci). İstanbul: Altıkırkbeş Yayınları.
- Türkoğlu, S. (2013). Rimbaud'nun şiirlerinde alışılmamış bağdaştırmalar. *Turkish Studies*, 8(10), 671-684.
- Türkoğlu, S. (2015). *Şiir dilinde renk anlatımları Lamartine, Hugo, Rimbaud ve Verlaine*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Yılmaz, Ü. (1991). *Renk psikolojisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Extended Abstract

The object, which is a reality belonging to the outside world, sometimes enters literary works through colors. The purpose for which these color expressions used in literary works are used in the text constitutes the main axis in the analysis of color expressions in the literary language. Color expressions, which are mostly encountered in poetry among literary works, not only provide comfort for the transfer of emotions, thoughts, and images but also contribute to the interpretation of poetry and the transfer of poetic power. This research aims to bring up Metin Güven, who started writing poetry in 1968 and continued to publish thirteen poetry books in the forty-two-year period until his death and to analyze the use of colors in his poems. While doing this, the psychological state of the poet's color preferences was mentioned and whether he was a unique poet in the use of colors was questioned based on his views on poetics. While analyzing the color expressions included in the poem with the connotations defined as the meaning added to the real meaning of the word in the examination made, the colors were classified according to the number of uses by document analysis based on Saussure's language indicator, which also includes the concepts of signifier and signified. While classifying colors, the affective category (cathégorie tymique), in which Greimas classifies the meaning of each color as positive (euphorique), descriptive (aphorique), and negative (dysphorique) according to the effects they leave on people, was used. First of all, the semantic equivalents of colors when they are included in Metin Güven's poem are discussed, and then the unconventional, reconciled uses are exemplified. Based on all these, the following questions were tried to be answered in the analysis section:

1. What colors does Metin Güven use?
2. What are the semantic uses of colors in Metin Güven's poems?
3. What color symbolizes Metin Güven?
4. Is Metin Güven a poet who has achieved originality in the use of color?
5. Is there a relationship between Metin Güven's views on poetry and his use of color?

The poet, whose full name is Mehmet Metin Güven, was born in Bursa on January 24, 1947, and died in Bursa on August 16, 2010. He spent his childhood years in Gölyazı and Akçalar Villages on the shores of Bursa Uluabat Lake and graduated from Bursa Commercial High School and Ankara Economic and Commercial Sciences Academy, Department of Finance. He taught mathematics for 24 years. It can be stated that it is also noteworthy that Güven, one of the poets of Bursa, who published the most works, expressed his views on poetry under the pseudonyms Önder Adalı and Goncagül Gürtunca in the magazine Onaltıkırkbeş, of which he was the editor, and that he theorized about poetry.

Metin Güven, in his article titled “Delinin Dili”ni Öğrenmeden Şair Olunmaz!”, describes the language of poetry as “A language that hides what it says and often does not say it (Güven, 2007, p. 1).”. According to him, the poet will reach meaning by making use of the image's expression of the inexpressible, and this is the only way he will separate the language of poetry from everyday language (Güven, 2003, p. 4-5). In this respect, one of the important elements that draw attention while reading his poem is the ratio of words expressing colors. It can be said that the poet uses the words whose signifier is colors as well as the words that directly express color as an image production tool in poetry.

When the colors in the poet's poems were examined, it is determined that he used the words that directly express color 288 times in 652 poems in his books. It is seen that his choices of words refer to the colors white, green, red, blue, black, yellow, purple, dark blue, pink, gray, and orange. When a numerical inference is made on the color names that Metin Güven uses directly, it is seen that he mostly uses the color white. Güven, used white 77 times, then green 52; red 50; blue 32; black 28; yellow 25; purple 13; navy 7; pink 4; uses gray 2 times and orange and brown 1 time.

As a result, every color word used in his poetic language expresses certain semantic meanings; It has been understood that colors have positive, negative, and descriptive equivalents, and the poet has achieved originality while making use of words expressing color.

When approached from a grammatical point of view, it is seen that the poet generally uses the words expressing color as an adjective. Güven was able to expand the meaning of his poetry by creating associations with unconventional associations. He also used colors as a tool in the transmission of the image.

For the poet who has original opinions about poetry; white color stands for innocence, green for restlessness; red for love and death; blue for peace and time; black for the night and its negativity; yellow for love. It has been determined that purple expresses the transition from life to death. In addition, gray symbolizes disappearance for him, which it uses less than other colors; pink is for lover and woman; Orange signifies joy and serenity.

